

Próza a básnictví v posledních třiceti letech

LINOS POLITIS

Jako i v ostatních zemích Evropy, byla i v Řecku první světová válka příčinou dalekosáhlých převratů a změn. Řecko, které bylo v prvních letech války neutrální, bylo nakonec přinuceno zúčastnit se světového konfliktu na straně Dohody. Osud mu však nedovolil složit zbraně ani po období klidu v roce 1918, ale muselo po dalších čtyři roky bojovat v Malé Asii. Tento boj skončil v září 1922 velkou katastrofou, jejímž dalším důsledkem byla výměna obyvatelstva: jeden a půl miliónu Řeků z Malé Asie našlo novou vlast uvnitř řeckého státu. Zdá se, že tuto mimořádnou tragédii, při které byl celý národ vykořeněn z území, které mu bylo vlastní po více než dvě tisíciletí, ostatní národy Evropy nikdy správně neposoudily v jejím dějinném významu. Pro nás představuje toto nové stěhování národů hranici dvou světů a dvou časů. Nové Řecko přechází po roce 1922 z období radostného mládí do věku zralého mužství.

Novou zralostí se vyznačuje přirozeně také duševní a literární život. Mezi vojáky v Malé Asii a mezi uprchlíky se objevili mládí lidé, kteří byli schopni ve své fantazii slovem nebo veršem znovu prožít události, které sami zažili. Básnictví a próza dosáhly nové síly, která se projevila zvláště okolo roku 1930. Nová generace, zastoupená množstvím nadaných představitelů, dala literatuře posledních třiceti let zvláštní ráz; a právě o tom bych chtěl dnes mluvit.

Touha po objektivitě a věcnosti vedla mladé spisovatele zejména k próze. V devatenáctém století, po nadvládě povrchního dobrodružného historického románu, přivedla touha po změně generaci okolo roku 1880 ke stručnější a osobnější formě vyjádření, k novele. Posledních dvacet let století bylo pozměněno rozkvětem krátké povídky, jejímž obsahem byl popis národních zvyků a mravů. Nejdůležitějšími jmény v této oblasti jsou: Papadimantis, který popisoval pestrý a jednoduchý život na svém malém rodném ostrově Skiathu, Karkavitsas, zdatný jak v psychologické analýze, tak ve vypravěčském umění, a Eftaliotis, jemnější a idyltější povahy. Na začátku dvacátého století spatřily světlo světa pokusy o společenský a mravolichný román. V mravolichném románu vynikly romány Konstantina Chatzopolose, bohaté na sociální problematiku, a Konstantina Theotokise. Ve společenském románu se prosadili známý vůdce strany propagující lidový jazyk a v Paříži žijící jazykovedec Psycharis, jehož rozsáhlá díla ale postrádají původní uměleckou sílu, a plodný Chrysiarhos Xenopoulos, jehož nepochybné nadání bylo

velmi často zastřeno psaním nedbalým, přizpůsobeným nízkým požadavkům publika.

Ve dvacátých letech bylo patrné ochabnutí nejen v próze, ale také v obecné undlév tvůrčí síle. Nacházíme se v čase únavy a rozkladu, který tak často vřídí do pošmourné nového sjednocení. Dimosthenis Vutyras noří své četné povyrovnanost, žijí uvnitř společností stížených úpadkem a vedou bídný život v hospodách na předměstí. Zdá se, že toto deprimující, pro nás dnes nepředitavitelné prostředí naprosto odpovídalo všeobecné náladě tehdejší doby. Vutyrasovy povídky byly tehdy hodné čteny a oceňovány. V pozdějších letech — a Vutyras psal bez přestávek až do své nedávné smrti — znamenaly již jen přežití minulosti. Nová generace se snaží osvobodit od tohoto unaveného pesimismu. Okolo roku 1930 jsou uveřejněny dvě delší povídky, kterými jako by proudila svěží síla. Jsou to *Život v hrobě* Stratisse Myrivilise a *Číslo 31 328* Iliase Venezise.

Stratis Myrivilis nenáleží vlastně k mladší generaci. Narodil se roku 1892 na ostrově Lesbu, v roce 1930 se blížil již ke čtyřicítce. Války se zúčastnil jako důstojník v Malé Asii. Jeho román s titulem převzatým z jednoho chrámového zpěvu je přesně dle jeho slov „knihou války“. Je koncipován jako deník jednoho poddůstojníka, a přece pod výtěm po sobě jdoucích válečných příhod je zjevně hluboké pochopení života a velká životní zkušenost. Dílo má jasné protiválečné zaměření. Pramení ze stejného světa idejí jako knihy Barbusse, Latzka a Remarqu. Přece však se z tohoto pozadí zvedá humanistická víra, přítakaná životem a radostným cit k přírodě spojený se sarkastickým rozjímáním nad hroznými válečnými zážitky.

Druhý Myrivilisův román, *Učitelka se zlatýma očima*, tvoří v určitém smyslu pokračování předchozího. Líčí život ve vlasti hned po válce, jejíž stín se stále ještě vznáší nad osudem lidí, podobně jako vzkvétající láska vdovy k novému příteli je zatěžována vzpomínkami na padlého manžela. Konečné naplnění jejich lásky znamená jakoby překonání minulého a vůli k novému šťastnému životu. S jistotou lehkostí umí Myrivilis vplést do vyprávění roznepustilý a idylický popis svého rodného ostrova, který propůjčuje román radostný a optimistický odstín.

Z dalších děl Myrivilisova bohatého talentu budíž zde zmíněna jeho novela *Vasilis Arvanitis*, která přes svou relativní stručnost znázorňuje velmi přesným způsobem podivuhodnou osobnost hrdiny: člověka z lidu, plného prvotní fyzické síly a nezáštné, upřímné a nesmírné statečnosti.

Autor dalšího již zmíněného vyprávění Ilias Venezis je mnohem mladší: narodil se roku 1904 v jednom řeckém pobřežním městě v Malé Asii. Jako dítě

prožil všechny hořké zkušenosti maloasijských Řeků a vypráví v první osobě historii svého vlastního zajetí. Byl jedním z Řeků odlečených do zadní Malé Asie jako rukojmí pod číslem 31 328 — což právě dává povídce název. Kniha tedy vzniká na základě vlastního prožitku. Oproti širší syntéze Myrivilisova válečného románu představuje toto dílo krutý osud jednoho člověka.

Venezisova druhá kniha *Ticho*, která svou délkou odpovídá románům, líčí jako v případě Myrivilise přizpůsobení se novému životu po zajetí a vykořeneění. Sledujeme namáhavý pokus měšťanské maloasijské rodiny najít novou vlast v malém pobřežním městě v Attice. Její touha po navždy ztracené zemi prochází vyprávěním, které je chvillemi zdoluhavé, chvillemi však stráženo tvůrčím popudem. Dosti jasným symbolem jsou zde růže, pro jejichž pěstování ve slané půdě nové vlasti nelituje lékař Venos námahy.

Plný touhy po ztracené vlasti je také velmi čtený, do mnoha cizích jazyků přeložený, široce koncipovaný román *Aiolská země*, poprvé uveřejněný roku 1943. Nejedná se o pravý román, nýbrž o vzpomínky z dětských let prožitých v Malé Asii, které se pohybují mezi pohádkou a snem. Autor nám ukazuje patriarchální rodinu, svou vlastní, zakoreněnou ve východní půdě, vidí ji očima malého dítěte, které plně zanicení a děsu hledí na zázrak života. Tato něžná, dětská reprodukce reality tvoří také kouzlo románu, který zůstává nepřekonan pozdějšími díly svého tvůrce.

Kolem roku 1930 začíná svou činnost jiný spisovatel, Georgios Theotokas. Aniž by byl vybaven mocnou vyjadřovací schopností Myrivilise a také jemností, která sice u Venezise občas sklouzává k měkkosti a představuje tak silná i slabá místa, seřazuje Theotokas svůj materiál na racionálním základě, za který vděčí francouzskému vzdělání a zálibě v Descartově filozofii. Byl o rok či dva mladší než Venezis a ve svých románech, např. *Argo*, *Leonis* se pokusil na základě vlastní zkušenosti vylíčit duševní konflikty mladých lidí v desetiletích mezi oběma světovými válkami. Před nedávnem, ve svém románě *Svatá cesta*, pokročil k širší syntéze vylíčením jedné epizody z německo-řecké války z roku 1941, která byla sice krátká, ale pro nepřítelé osudová.

Řada autorů povídek a románů posledních třiceti let je příliš dlouhá a nemá smysl vypočítávat jména jedno za druhým. Kosmasovi Politisovi vděčíme za mnoho hodnotných děl, mezi nimiž zaujímá zvláštní místo *Eroica*. Je to, jak již bylo řečeno, půvabná idylická báseň plná podmanivých tónů mládežnické touze. Thanos Petsalis předložil svým románem *Mavrolykové* syntézu založenou na širokých základech, ve které jsou vypsány historické osudy řeckého národa během turecké nadvlády, a to v nepřetržitých epizodách odehrávajících se v jedné rodině. M. Karagatsis snad nejvíce oplývá tvůrčí silou. Jeho psaní má lehký spád. Je také jedním z mála, kteří nepiší své vzpomínky,

ale je obdařen nepopíratelnou a mocnou fantazií. Ale i tak lehké psaní představuje slabinu jeho tvorby, neboť je spojené s nadbytkem erotického prvku a neradostného sarkastického tónu, což je vnímáno jako nepřijemné.

Jeden z mladších, Thasos Athanasiadis, svědčí o mocném, všemi vlastnostmi pravého románového spisovatele obdařeném talentu. Ve svém „románu řeč“ o rodině Pantheových sleduje její osudy po dobu mnoha let, zatímco historické události tvoří pozadí vyprávění. V oblasti románové biografie (vie romances) vyličil skvělou vypravěčskou formou životní osudy prvního vůdce řeckého státu Joanna Kapodistriase a nedávno také tragický život Dostojevského.

Zcela zvláštní místo zaujal svým dílem hned od začátku Angelos Terzakis. Ještě mu nebylo ani třicet let, když Národní divadlo uvedlo jeho divadelní hru. Psal dramata, romány, povídky a také smyšlené kritické články, které prozrazovaly uměleckou, fantazie plnou a zároveň bystrou a oduševnělou osobnost. Z jeho děl zůstává nejdůležitější historický román *Princzna Izabo*. Také v jiných dílech našel Terzakis inspiraci v byzantské minulosti. Zde načrtává velký historický obraz, který zcela živě a věrně oživuje francé panství na Peloponnésu ve 13. století. Děj se točí okolo dvou hlavních hrdinů, francé princezny Izabo, vznešené a krásné, ale trápené nudou a rozmrzelostí, a řeckého vůdce podmaněných nevolníků, plného energie a silné vůle. Milostné zážitky obou hrdinů znamenají zároveň rozpor mezi dvěma národy a dvěma třídami, z nichž jedna se nachází v úpadku, druhá na vzestupu. Celé je spojen opravdovou literární, vyprávěcí vlastní metodou a uchvacuje jednoduchou a pevnou formou výrazu.

Zatímco ve třicátých letech, jak jsem se již zmínil, se spisovatelé pokoušeli znovu vyprávět čerstvé zážitky uprchlíků z maloasijské války, tak v obou posledních desetiletích nechyběly pokusy vyjádřit pevným uměleckým výrazem nezapomenutelný vzestup albánské války. Ve většině případů tyto pokusy nebyly s to překročit osobní charakter vlastního doznání. Snad je tato historická událost ještě příliš blízko, nebo byly osudy národa v poválečné době tak obtížné a přinesly tolik zklamání, že se člověk může jen těžko znovu vžít do radostné každodenní atmosféry. Budíž zmíněn román *Lidé ve zbrani* Lukise Akritise, který nabízí na rozdíl od ostatních souhrnný obraz a vyvážený celek.

Při hodnocení literárního díla posledních třiceti let nesmí chybět nyní tak všeobecně známé jméno Nikose Kazantzakise. Ten ovšem nenáleží k oné mladší generaci; v prvních letech století, přibližně ve stejném věku jako Sikelianos, se projevuje v plnosti své osobnosti. Záběr jeho díla je podivuhodný: píše básně, divadelní hry, tragédie, filozofické eseje, překládá největší díla světové literatury jako *Ilias*, *Božskou komedii* a *Fausta*, cestuje po celém

světě, líčí svoje cestovatelské dojmy, poznává indickou filozofii a byzantskou mystiku. Byl nesmírně seřetělý a vyrovnaně moudrý. Z jeho podivuhodného díla kritické obzvláště vyzdvihují dva texty jakožto ty, ve kterých nejzřetelněji formuloval poselství svým současníkům. Prvním textem je *Askeze*, nejprve uveřejněná pod názvem *Spasitelé boží*, hluboké bezprostřední vyznání vlastního pojetí života. Druhý je *Odyssea*, dlouhá filozofická báseň o 33 333 verších, která vyšla roku 1938 v obtížném, jen s námahou uchopitelném svazku a tehdy byla doceněna vlastně jen úzkým kruhem zasvěcených.

Román jakožto výrazovou formu Kazantzakis neupřednostňoval. Do druhé světové války napsal pouze jeden román, *Alexis Zorbas*. Teprve v poválečné době, kdy žil mimo Řecko ve městě Antibes v jižní Francii, vycházejí jeho romány jeden za druhým, většina byla nejprve přeložena do cizího jazyka. Tímto způsobem se stal Kazantzakis známým a ceněným u širšího publika na celém světě. Někteří z kritiků se domnívají, že poslední románová tvorba znamená pro Kazantzakise kompromis: vybral si všeobecně osvědčenou formu románu, aby srozumitelněji představil světu to, co již řekl ve své *Odyssei* nebo *Askezi*.

Ve skutečnosti jsou Kazantzakisovy romány významné spíše pro svůj obsah než pro uměleckou formu. Jedná se o neustálou a neutuchající problematiku a dialektiku, o metafyzický strach z existence a touhu po absolutní, mimo skutečnost ležící pravdě, která ale občas vede k absurdní. „Svoboda nebo smrt.“ říká kapitán Michalis, „ne, mým heslem je: svoboda a smrt.“

Prisvědčení a souhlas době, tato síla ženoucí vpřed, dává Kazantzakisovým románovým hrdinům myšlenkově bohatou a živou osobnost a i přes racionální koncepci pestrou a svěží lidskost. Kromě románu *Alexis Zorbas*, ve kterém je hlavní hrdina, prostý, a proto citlivý a opravdový člověk, představován v protikladu ke vzdělanému člověku, jsou jeho důležitější romány: *Kristas znovu ukřžovaný*, *Poslední pokušení*, *Kapitán Michalis*. Ve většině románů popisuje Kazantzakis svou tak vroucně milovanou Krétu, svou vlast, a jedinečný tajemný svět jejích obyvatel, což dává jeho dlům zvláštní a jedinečný charakter.

Není to jen próza, která v posledních třiceti letech odhalila nové cesty, je to také básnictví. Ve dvacátých letech převládá i zde nálada destrukce a úpadku. Nejnadanější básník oné generace, Kostas Uranis, dává své básnické sbírce název *Stesk po domově*; cizí slovo „splín“ se v jeho básních a v básních jeho napodobitelů vyskytuje často.

V roce 1931 uveřejnil svou sbírku básní s názvem *Strofi* do té doby neznámý básník Jorgos Seferis. Slovo „strofi“ má význam jednak „veršová sloka“, jednak také „obrat, zvrát“. Chlěl název vyvolat takové narážky? Ve skutečnosti se tato sbírka značně odlišuje ode všech dosud známých sbírek; před-

stavuje novou sílu, bohatství nově utvořených a nepoužitých obrazů, směle básnické výrazy a vnitřní, dosud neznámou melodii.

Seferis zůstal nejsilnějším a nejrepresentativnějším básnickým hlasem mezi novou generací. V pozdějších básnických sbírkách *Legenda*, *Bosonohé tance* a *Palubní deník* opouští tradiční verš a vyjadřuje se nanejvýš hutnou a přesnou formou, která se vyhýbá jakékoli stopě nadbytečnosti. Narodil se na prahu století v maloasijské Smyrně a v mladém věku zažil katastrofu roku 1922, což dává jeho básnictví, které je spojeno s tragikou osamělého člověka, těžký a pesimistický základní tón.

Seferis zasadil první úder, dosáhl prvního úspěchu. Cestu pro další experimenty měl volnou. Okolo roku 1935 byl z Francie do Řecka uveden surrealistickým. První zástupci následovali věrně učení nové školy, takzvané automatické psaní, a všichni rozumní lidé se jim přirozeně vysmívali. Přece však našlo moderní básnictví, v nesmířitelné pravověrnosti poněkud zmiřněné, své adepty, jejichž okruh se pozvolna rozrůstal. Dnes již nikdo nepíše zastaralou výrazovou formou; a to se píšou — bohužel — mnohé verše. V množství moderních básníků se ovšem najdou někteří, kteří vynikají nad ostatní. Nemá opět žádný smysl vyjmenovávat pouhá jména. Přesto nemohu pominout pravověrné surrealisty A. Embirikose a N. Engonopulose, něžnou lyriku J. Ritsose, bohatou lyriku N. Vrettakose, konečně pak G. Themelise ze Soluně. Či-li se ovšem omezit na jedno jméno, které představuje vedle Seferise něco nového, Odysseus Elytis činí své první pokusy v první polovině třicátých let, která jsou pro mladou generaci tak důležitá. Byl o jedenáct let mladší než Seferis a se svými vrstevníky zažil jako dítě maloasijskou katastrofu. Vedle Seferisovy uvážlivosti a záhumčivosti Elytis ve svých básnických dílech opěvoval zářivými barvami řecké slunce, pole a Egejské moře. Tato známá a častokrát opěvovaná témata dosahují u Elytise zcela nové mladické svěžesti:

Hrál jsem si se sněhem na hoře Chelmos
sluncem jsem zčernal v olivovém sadu na ostrově Lesbos
házel jsem křemínky do Myrtoiského moře
splétal si jsem zelené vlasy na aitolském horském hřbetu.

Roku 1940 se Elytis zúčastnil jako mladý důstojník albánské války. Každodenní vzpomínky jej obšťastňují během následujícího těžkého období; pracuje na dlouhé básni *Hrdinský a žalostný zpěv o poručíkovi padlém v Albánii*, která je hotová již roku 1945, ihned po uzavření míru. Byla to první báseň, ve které atmosféra války byla přetvořena do lyrické výrazové formy — a také jedinou zůstala.

Básník světla a radosti zde začíná pomalým úvodem v těžkých tónech: válka, Řecko napadené nepřitelem. Báseň pak opěvuje v lyrickém zamlčení

smrt mladého poručíka, aby se postupně přeladila na zářivé a rozjasněné tóny: žalozpěv se stává hrdinským zpěvem.

Teď rychleji sen tepe v žilách
V té veliké chvíli světa zní hlas zvonu
Svobodo

Řekové v temnotách ti ukazují cestu
SVOBODO
Radostí nad tebou teď slunce pláče.

Zde se zdá, že světlo a tušení už nejsou z tohoto světa. Celek dýchá vyšší sférou v krystalické čistotě a boží blízkosti.

Jitřním krokem v houstnoucí trávě
Teď kráčí sám:

A kolem něho září někdejší touhy
Ztracené v opuštěnosti hříchů

Tam hluboko v srdci žhnou jeho touhy
Zdraví ho ptáci, maličcí bratři

Lidé naň volají, stali se jeho druhy

„Ptáčci, vy dobří ptáčci, zde končí Smrt!“

„Druzi, mí dobří druzi, zde začíná Život!“

Teď rosa nebeské krásy mu ozářila vlas

Tam v dáli už bije křišťálový zvon
Zítřka, zítřka, zítřka: Vzkříšení Páně!

Tato vznešená báseň nenalezla další pokračování. Také sám Elytis jevil v posledních deseti letech jen skrovné známky svého nadání. Naopak Seferisova síla měla stále příležitost vyjádřit se v nových formách. Jeho poslední básnická sbírka, která vyšla přibližně před dvěma roky, nese název *Na Kypru, kde mi bylo zvěstováno*. . . Jde o verš z Euripidovy tragédie *Helena*, pronesený Teukrem, Aiantovým bratrem, kterého po dobytí Troje požádal Apollón, aby bydlel na Kypru. Seferis tento řecký ostrov navštívil a stejně jako pro hrdinu Teukra znamenalo i pro něj toto nové poznání druh zářaku; bujná jižní atmosféra a jasné teplé noci ostrova se zpěvem slavíků se ve vzpomínce slévají s bojem člověka za jeho práva a se zklamáním celého národa, s otřesením víry v ideály, za které kdysi hořce bojoval. Vyhraněným způsobem nachází celá tato nálada výraz v Heleně, nejdůležitější básní sbírky.

Teukros (Seferis se zde drží Euripidova mýtu) se při své cestě na Kypr shledal s Helenou; od ní se dověděl, že během celé trojské války pobývala v Egyptě.

A v Tróji?

V Tróji nic — jen přelud.

Tak to chtěli bohové.

A Paris uléhal se stínem, jako by to byla

živá bytost;

A my jsme se deset let pro Helenu zabíjeli.

Velká bolest dopadla na Řecko.

Tolik těl bylo vrženo

do chřtánu moře, do jćnu země;

tolika duším

byl uvázán mlýnský kámen jako obilí.

Řeky foukaly v blátě krev

pro lněnou roušku, pro oblak,

pro motýlí mávnutí, pro labutí peřičko,

pro prázdňnou schránku, pro jednu Helenu.

Nechci končit tímto výkřikem zoufalství. Ostatně báseň se na konci zmírňuje ve slabé naději, že lidé „už ani jednou nesmí přijmout lest bohů“ a že koneckonců „tak mnoho bolesti, tak mnoho života“ došlo do záhuby „pro prázdňnou roušku, pro jednu Helenu“.

Dámy a pánové,

děkuji vám všem za tuto velkou čest, kterou jste mi svou přítomností prokázali, a za vaši trpělivost, kterou jste projevíli mým přednáškám. Pokusil jsem se vám co možná nejdůvěrněji zprostředkovat hlasy našich spisovatelů a básníků, tj. hlasy celého národa. K této věci bylo zapotřebí odvahy, neboť zodpovědnost je příliš veliká. Budu rád, pokud jste tyto hlasy z cizí země pocítili jako přibuzné, vašim vlastním ne nepodobné.

(Přeložila Jana Steklá.)

Vivian Avramidu-Plumbi: Až spadne černý závěs

RŮŽENA DOSTÁLOVÁ

Kniha vyšla na Kypru, ale napsána byla v Praze, tím spíše se cítíme povinní napsat o ní alespoň krátkou zprávu. Autorka, kyperská rodačka, paní Avramidu-Plumbi žije se svým manželem od r. 1997 v Praze a ještě se jí v našem občas dost zamračené městečko po Kypru stýská. Proto se alespoň ve vzpomínkách ve volných chvílích vrátí do svého mládí v Ammochóstu (u nás známější pod jménem Famagosta), které zpočátku bylo radostné, později však bylo postiženo těžkým osudem ostrova, který za svou strategickou polohu ve východním Středomoří platil i nesvobodu a podřízenost různým pánům ze Západu i z Východu. Od r. 1571 byl podřízen osmanským Turkům a po první světové válce Britům. R. 1960 získal ostrov zčásti i díky povstalecké organizaci EOKA – A na V. Británii nezávislost.

Děj románu paní Avramidu-Plumbi je zasazen do dalšího období, kdy se kyperský prezident Makarios snažil zachovat samostatnost ostrova. Cílem jeho odpůrců, sdružených později v organizaci EOKA – B vedené generálem Grivasem byla *henosis*, sjednocení ostrova s Řeckem, kde v té době vládla vojenská junta.

Hlavní postavou románu je Maró, mladá průvodkyně turistů, kteří na Kypr za sluncem a památkami přilétají z celého světa, zvláště z Anglie, která tu má ještě dvě vojenské základny. Ihned na počátku románu překvapí Maró ve skupině anglických turistů mladý muž, který jí osloví řecky. Představí se jako Peter Johnson, jeho babička prý byla Kypřanka, která se vystěhovala do Anglie, ale se svým vnukem vždy mluvila řecky a učila ho, aby byl hrdý na svůj řecký původ. „Petros“ se pak stal nejpozornějším posluchačem průvodkyně Maró a brzy se spolu sblížili.

Právě povolání Maró umožňuje autorce seznámit čtenáře s pamětníminostmi Kypru, s jeho starou i novou historií, ale i se složitou politickou situací ostrova. Autorka tu také ústy své hrdinky vyjadřuje názor na kyperský jazyk a vyzdvihuje jeho nárok na nezávislost na řečtině: „*Oficiální státní jazyk je řečtina. Kyperská prý je jen dialekt, který nemá psanou podobu, nevyučuje se jím ve škole a nemá ani gramatická pravidla. ... Ale čím se liší osud kyperského jazyka od doby, kdy se ve škole učila katharevusa jako jediný správný řecký jazyk? ... Jsme samozřejmě Řekové*“ — říká Maró v diskuzi s otcem — „*ale kyperská řečťina, proč máme pohřbívat svůj jazyk a své tradice?*“

Přestože Maró a „Petros“ stráví spolu jen dva dny, sblíží se a Maró se do „Petra“ zamiluje.